

SİVİL GLOBAL PROGRAMI | SEKTÖREL DİPLOMASİ KANALLARI

FİNANS DİPLOMASİSİ ÇALIŞTAYI

SONUÇ RAPORU

TASAM (Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi) tarafından yüksek katılım ve yüksek başarı ile gerçekleştirilen “Global Sivil Diplomasi İnşası Zirvesi **SİVİL GLOBAL 2016**” kapsamındaki “Sektörel Diplomasi Kanalları” altında **22 Nisan 2016** tarihinde **İstanbul**’da yapılan “**Finans Diplomasisi Çalıştayı**”; Zirve’nin “**Potansiyelin Keşfi: Kapasite Yönetimi ve Derinleşme**” olarak belirlenen ana temasına hizmet edecek şekilde, uluslararası alanda işbirliği imkânlarının proaktif yaklaşımlarla geliştirilmesine çok yönlü faydalar ve önemli katkılar sunmak üzere oldukça verimli geçmiştir. İlgili uzmanlar, akademisyenler, yetkililer ve STK yöneticilerinin katılımı ile icra edilen Çalıştay’da öne çıkan tespit ve değerlendirmeler özetle aşağıda derlenmiştir:

1. Finans diplomasisi, bir ülkenin ulusal çıkarlarının finansal düzlemde gözetilmesini ve geliştirilmesini sağlayan tüm faaliyetlerin ortak adıdır. 1930’lu yıllarda yaşanan “büyük buhran” sırasında önemli ülkelerin finans bürokratlarının ikazları hariç, 1971 yılına dek her ülke kendi finansal politikalarını kendisi belirlemiş ve finansal anlamda diplomatik faaliyetler oldukça sınırlı olmuştur. İkinci Dünya Savaşı’nın ardından sistem düzeyinde ABD öncülüğünde gerçekleştirilen finansal düzenlemeler ve oluşturulan kurumlar 1960’lı yılların sonuna dek bir şekilde işlerliğini korumuştur.
2. Finans diplomasisinin en temel özelliklerinden biri bu alandaki faaliyetlerin dışişleri bakanlıkları dışında yürütülmesidir. Nitekim dışişleri bakanları, finansal alandakiler dâhil her türlü diplomatik faaliyetin dışişleri bakanlıklarınca yürütülmesi gerektiğini ileri sürmüşler, maliye bakanları ise finansal alandaki müzakerelerin özel uzmanlık gerektiren bir ekip işi olduğunu, dolayısıyla finans uzmanlarınca yürütülmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Son dönemde finansal bakımdan güçlü ülkelerin maliye bakanlıkları belli başlı ülkelerin başkentlerindeki büyükelçiliklerine merkez bankaları ile ilgili ve diğer finansal sorunları takip etmek üzere kendi bürokratlarını atamaya başlamışlardır.
3. Finans diplomasisinin günümüzdeki en çarpıcı örneklerinden biri de finansal bakımdan güçlüğe düşmüş ülkeler ile kreditor ülkeler ya da IMF gibi uluslararası kurumlar arasında yürütülen faaliyetlerdir. Mali kriz yaşayan ülkelerde yürütülen diplomatik faaliyetlerin ilk çarpıcı örneklerinden biri Osmanlı Devleti’nin borç krizini aşmak üzere kurulan Düyun-u Umumiye kurumudur. Birinci Dünya Savaşı’nın mağluplarına yüklenen savaş tazminatları ve savaş sonrası politikaları da finans diplomasisinin başka örneklerini teşkil etmektedir.

4. Borçlu ülkelere karşı yürütülen finansal müdahaleler siyasi nüfuzu derinleştirme amacıyla da kullanılmaktadır. Öte yandan, borçlu ülkeler de jeopolitik konumlarını ve siyasi manevra kabiliyetlerini daha iyi koşullarda borçlanma amacıyla kullanma arayışına girebilmektedirler.
5. 1970'li yıllardan itibaren finans diplomasisi açısından, baskısı her geçen gün artan diğer aktör grubu; çok uluslu yatırım firmaları ve derecelendirme kuruluşlarıdır. Çok uluslu yatırım firmalarının sayısı ve bu firmaların sahip oldukları sermaye önceki dönemlerle karşılaştırılmayacak oranda artmıştır. Doğal olarak bu firmaların uluslararası ilişkiler alanındaki etkisi de artmıştır. Bilgisayar teknolojileri ve internet, işlem sürelerini ve maliyetlerini minimum düzeye indirdiği için bu firmaların faaliyetleri orantısız bir biçimde tarihin en üst düzeyine çıkmıştır. Ne var ki, bu firmaların uluslararası alandaki görünürlükleri güçlerine ve etkilerine oranla son derece düşüktür. Dolayısıyla ulus devletler sadece dış borç sorununu çözmek için değil, ulusal finans kurumları ile çok uluslu firmalar arasındaki ilişkileri yönetmek için de finans diplomasisine ihtiyaç duyacaklardır.
6. Turizm rehberlerinin turizm diplomasisinde, akademisyenlerin eğitim diplomasisinde birer diplomat sorumluluğu ile davranması kaçınılmazdır. Ama turizm ve eğitim alanında bireylerin etkileri büyük ölçüde kendi görüştükları çevrelerle sınırlıyken, finans alanında faaliyet gösteren uzmanların faaliyetleri tüm bir ülkenin finansal kapasitesini ve dolayısıyla tüm ekonomik ve siyasi gücünü etkileme potansiyeline sahiptir.
7. Finans diplomasisi ile bir şekilde ilişkili olan aktörler, attıkları adımların ulusal çıkarlar açısından ne anlama geldiğini çok iyi bilmek zorundadırlar. Dolayısıyla finans diplomatları sadece bağlı oldukları kurumun finansal ihtiyaçlarını ve dengelerini değil, ülkelerinin siyasi, jeopolitik ve ekonomik çıkarlarını da nazar-ı itibara alan bir anlayış çerçevesinde faaliyet göstermelidirler. Bu noktada hükümete ve bürokrasiye düşen görev ulusal çıkarlar çerçevesinde tüm ulusal finansal hareketlerin koordinasyonunu sağlamaktır.
8. Finans diplomasisi alanında göz önünde bulundurulması gereken bir diğer önemli aktör de uluslararası derecelendirme kuruluşlarıdır. Yunanistan ve Türkiye gibi ülkelerin kredi derecelendirme kuruluşlarınca sıralamaya alınış tarzı; bu kuruluşların derecelendirme yaparken sadece mali ve ekonomik dengeleri gözetmedikleri, küresel ekonomik ve siyasi güç merkezlerinin çıkarlarını da gözetten bir takım siyasi mülahazalar içerisinde de oldukları inancını gittikçe güçlendirmektedir. Dolayısıyla finans diplomasisi, faaliyetlerinde ülkenin finansal çıkarlarını koruma ve ihtiyaçlarını karşılama noktasında diplomasinin diğer alanlarından da yararlanarak tüm siyasi, ekonomik, jeopolitik koşulları göz önünde bulunduran bir yaklaşım geliştirmelidir.

9. IMF ve Dünya Bankası'nın kurulmasıyla "dolar hegemonyası" oluşturan mekanizma daha da gelişmiş, ancak bu hegemonyaya karşı sadece tek bir güç karşı çıkabilmiştir. Özellikle 1990'lardan sonra Çin'in kalkınması, bölgesinin de kalkınmasını sağlayacak altyapı çalışmaları ve Çin firmalarının yayılmasıyla beraber dolar hegemonyasını kırmaya yönelik güçlü hamleler yapılmıştır. Şu anda İpek Yolu'nu yeniden canlandırma projesi; Çin'den Türkiye'ye kadar birçok ülkeye hem ekonomik katkı sağlayacak hem de geniş bir bölgede doların hegemonyasını kırmaya başlayacaktır. Çin bize ABD'nin 1900'lerin başında dolar hegemonyasının temellerini nasıl attığını canlı olarak göstermiştir.
10. Türkiye'nin de finansal gücünün sağlam olması için firmalarının yurtdışına yayılması gerekmektedir. Kendi yapısı sağlam olmadığı için ABD'nin her finansal kararı Türkiye'de tedirginlik yaratmaktadır.
11. Asya'da gelişmekte olan ülkeler bölgesel de olsa, ABD hegemonyasını kırmak için kendi yapılarını oluşturmak üzere ortak yapılar kurmaya çalışmaktadır.
12. Kapitalizmin ortaya çıkışını anlamak için çok geriye gitmek gerekmektedir. Tarihe bakıldığında görülmektedir ki devlet, başından beri tek başına yeterli bir aktör değildir. Bugün ise, STK'lar ve devlet dışı aktörler önemli konumdadırlar.
13. Türkiye 1980'lerden itibaren dünyaya açılmaya başlamış bir ülkedir. AK Parti iktidarı ile beraber diplomatik olarak da dünyaya açılmaya başlamıştır. Uzun süre başarılı olursa da özellikle Arap Baharı ile dengeler değişmiştir. Günümüzde ise Bölge'de Türkiye'ye olan ihtiyaç yok olmaya başlamıştır.
14. Finansal gelişim için ülkenin yurtdışında ekonomik faaliyetlere ağırlık vermesi gerekmektedir. Devlet dışı aktörlerin rolleri bu noktada önemli bir konumdadır. Sigortacılık, bankacılık, uluslararası projeler, uluslararası yatırımlar; bir ülkenin ekonomisinin günümüz dünyasındaki etkin güçler seviyesinde yer bulabilmesi için mecburidir.
15. Tüm bu açıklamalar çerçevesinde, bir ülke için finans diplomasisi faaliyetlerinin; sağlam bir finansal alt yapı oluşturulması ile başladığı ileri sürülebilir. İç ve dış borçlanma parametrelerini sağlıklı bir denge üzerine oturtan ve ülkelerindeki finansal hareketleri siyasi ve ekonomik bakımdan azami ulusal fayda elde edecek şekilde tanzim eden ülkeler, finans diplomasisi bağlamında sağlam bir zemin teşkil etmiş olurlar. Finans diplomasisi de, gereğince geliştirildiği ve yürütüldüğü zaman, bu zeminin daha da sağlamlaşmasına ciddi katkılar sağlar.

22 Nisan 2016, İstanbul